

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. Бекетова**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять
з дисципліни

“ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ”

*(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«спеціаліст», галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво»
спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит
і для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит)*

Харків – ХУМГ ім. О. М. Бекетова – 2015

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Фінансовий аналіз» (для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво» спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит і для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: В. Ф. Петрова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015 – 39 с.

Укладач: к. е. н., доц. В. Ф. Петрова

Рецензент: д. е. н., проф. А. Є. Ачкасов

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 1 від 29.08.2014 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1 Мета та завдання курсу.....	6
2 Зміст програми курсу.....	6
3 Проведення практичних занять.....	8
3.1 Рекомендації щодо проведення практичних занять.....	8
3.2 Завдання для проведення практичних занять.....	8
Список використаних джерел.....	39

ПЕРЕДМОВА

Фінансовий аналіз необхідний для оцінки фінансового стану і повинен передувати прийняттю управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію в галузі управління фінансами.

Практично всі партнери організації, власники, органи державного контролю використовують результати фінансового аналізу для прийняття рішень з оптимізації своїх інтересів.

Якість прийнятих управлінських рішень цілком залежить від якості попередньо виконаного фінансового аналізу.

Метою фінансового аналізу є оцінка фінансових результатів і фінансового стану минулої діяльності, відображеної у звітності на момент аналізу, а також оцінка майбутнього потенціалу підприємства, тобто економічна діагностика та прогнозування діяльності підприємства.

У процесі аналізу виявляються причини і фактори, що позитивно або негативно впливають на фінансовий стан, а за результатами аналізу визначаються основні напрямки та заходи, спрямовані на його поліпшення.

Результати аналізу дозволяють визначити способи поліпшення фінансового стану підприємства в конкретний період його діяльності. Фінансовий аналіз ґрунтується на даних офіційної (зовнішньої публічної звітності) та внутрішньої звітності. Як вихідні дані для виконання фінансового аналізу використовуються форми бухгалтерської звітності.

На сьогодні не існує єдиної універсальної методики фінансового аналізу. Залежно від визначених цілей можуть застосовуватися методики, розроблені і затверджені державними органами влади, галузеві та авторські методики. Кожен користувач фінансового аналізу найбільшу увагу приділяє певним показникам та відповідно до цього вибирає найбільш прийнятну для нього методику і методи аналізу. Аналіз фінансового стану значною мірою суб'єктивний процес, у якому велике значення має інтуїція, досвід і знання аналітика.

Незалежно від мети аналізу методика як комплекс інструментів використовуваних аналітиком, містить вирішення таких завдань:

- формулювання цілей і завдань аналізу з орієнтацією на споживачів (Замовників) результатів аналізу;
- обґрунтування вибору системи показників, за допомогою яких буде досліджуватися об'єкт аналізу (підприємство) та критеріїв їх оцінки;
- визначення джерел вихідних даних, необхідних для проведення аналізу, та їх періодичність;
- вибір методів і прийомів проведення аналізу, технічних засобів і програмних продуктів, які доцільно використовувати для аналітичного оброблення інформації;
- порядок організації проведення аналізу (які особи, служби будуть проводити окремі частини дослідження);
- виявлення причин, що несприятлив впливають на фінансовий стан, і підготовка рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства;
- склад і характеристика документів для оформлення результатів аналізу.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ КУРСУ

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Предмет вивчення у дисципліні: методи і способи аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємств.

Мета вивчення: формування теоретичних знань та практичних навичок із методики проведення фінансового аналізу підприємств.

Завдання: вивчення теоретичних засад і методології фінансового аналізу підприємств; набуття вмінь і навичок аналізу майна та оборотних активів, формування капіталу підприємств, ліквідності і платоспроможності фінансової стійкості, прибутковості та рентабельності підприємств; виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та поліпшення фінансового стану підприємств.

2 ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1 Значення і теоретичні засади фінансового аналізу

Поняття, предмет, принципи і цілі фінансового аналізу. Класифікація видів фінансового аналізу. Методи фінансового аналізу.

Тема 2 Інформаційне забезпечення фінансового аналізу

Бухгалтерська фінансова звітність. Призначення основних компонентів фінансової звітності. Інформаційні потреби користувачів фінансових звітів. Види інформації в процесі фінансового аналізу.

Тема 3 Аналіз майна підприємства

Загальна оцінка стану майна підприємства. Аналіз джерел майна підприємства. Аналіз виробничого потенціалу. Оцінка ефективності використання майна підприємства.

Тема 4 Аналіз оборотних активів

Класифікація оборотних активів. Основні показники оцінки стану, структури й ефективності використання активів підприємства. Аналіз структури оборотних активів.

Тема 5 Аналіз джерел формування капіталу підприємства

Джерела формування фінансових ресурсів підприємства. Оцінка фінансової незалежності підприємства. Методи оцінки вартості капіталу. Аналіз ефективності використання капіталу.

Тема 6 Аналіз грошових потоків

Аналіз руху грошових коштів на підприємстві. Аналіз грошових потоків користувачами фінансової звітності. Аналіз факторів оптимізації грошових потоків у системі підприємницької діяльності.

Тема 7 Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств

Аналіз платоспроможності підприємства та ліквідності його балансу. Аналіз показників ліквідності.

Тема 8 Аналіз фінансової стійкості підприємств

Основні чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства. Система показників фінансової стійкості та методика їх оцінки. Аналітична оцінка фінансової стійкості підприємства залежно від забезпеченості власними засобами. Характеристика типу фінансової стійкості та її визначення.

Тема 9 Аналіз кредитоспроможності підприємства

Аналіз доцільності отримання кредитів. Аналіз фінансової незалежності підприємства від залучених джерел.

Тема 10 Аналіз ділової активності підприємств

Показники оцінки ділової активності. Аналіз ділової активності підприємства.

Тема 11 Аналіз прибутковості та рентабельності підприємств

Аналіз фінансових результатів. Аналіз показників рентабельності.

Тема 12 Аналіз інвестиційної активності підприємств

Методи та прийоми інвестиційного аналізу. Види оцінки ефективності інвестицій. Показники інвестиційної привабливості підприємств.

Тема 13 Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

Фінансовий аналіз підприємства за методом «Дюпон». Програма деталізованого аналізу фінансового стану підприємства.

3 ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Мета практичних занять – формування у студентів сучасної системи знань про фінансовий облік, невід’ємною складовою якої є набуття студентами практичних навичок щодо ведення фінансового обліку на рівні окремого суб’єкту господарювання – підприємства.

Практичні завдання виконуються під час проведення аудиторних практичних занять згідно з робочою програмою з навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз». Під час їх виконання студенти повинні осмислити та використати знання, отримані на лекціях та під час самостійної роботи, також набуті навичок проведення відповідних розрахунків, формування аналітичних висновків та їх адекватної економічної інтерпретації.

Вихідними даними для виконання практичних завдань є фінансова звітність господарюючих суб’єктів, а саме форма № 1 «Баланс» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати». Така звітність, складена за конкретним підприємством, надається студентам викладачем та використовується ними наскрізно протягом всього семестру для виконання наведених завдань.

3.2 ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема 1 Аналіз майна підприємства

Питання для обговорення:

1. Структура майна підприємства.
2. Загальна оцінка стану майна підприємства.
3. Аналіз джерел формування майна підприємства.
4. Оцінка ефективності використання майна підприємства.

Завдання 1

За даними фінансової звітності підприємства (Баланс (Ф1) та Звіт про фінансові результати (Ф2) необхідно, із використанням методів горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу, провести оцінку стану та структури майна господарюючого суб’єкта, оцінити загальну ефективність його використання.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання необхідно заповнити таблицях 1–3 та за результатами розрахунків надати аналітичні висновки.

Таблиця 1 – Загальна оцінка вартості майна підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок року	На кінець року	Відхилення, +/-
Всього майна, тис. грн зокрема:	Підсумок балансу			
основні засоби. тис. грн	р.1095 ф.1			
оборотні кошти. тис. грн	(1170 + 1595) ф. 1			
із них:				
матеріальні оборотні кошти, тис. грн	(рр. 1100 запаси, 1100 товари) ф. 1			
грошові кошти та їх еквіваленти	(рр. 1160 – 1165) ф. 1			

Таблиця 2 – Оцінка складу майна за структурними складовими

Структурні складові майна підприємства	Формула Розрахунку	На початок Року		На кінець року		Відхилення, +/-	
		сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	у сумі, тис. грн	У відсотках
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього майна, зокрема числі:	Підсумок балансу						
немобільні (основні) Засоби	р. 1095						
мобільні (оборотні) Засоби	(р. 1195 + + р. 1200) ф. 1						
з них запаси:	(рр. 1100 запаси / / 1100 товари) ф. 1						
дебіторська заборгованість	(рр. 1130 – 1136 / / 1155) ф. 1						
грошові кошти та їх Еквіваленти	(рр. 1160 – – 1165) ф. 1						
інші оборотні активи	(р. 1190 + + р. 1170) ф. 1						

Таблиця 3 – Розрахунок коефіцієнтів оцінки майнового стану підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Індекс постійного активу	р. 1095 ф. 1 / р. 1495 ф. 1			
Коефіцієнт зносу ОФ	р. 1012 ф. 1 / р. 1011 ф. 1			
Коефіцієнт придатності ОФ	р. 1010 ф. 1 / р. 1011 ф. 1			
Коефіцієнт реальної вартості майна	(р.1010 + р. 1100 запаси + р. 1100 нзп) / р.1300 ф. 1			
Рентабельність майна підприємства	р. 1160 ф. 2 / (р. 1300 _{с.р.*}) ф. 1			

*Примітка: *с.р. – середньорічне значення.*

Висновки необхідно формувати з урахуванням таких моментів. До структури майна підприємства згідно з П(С)БО 2 «Баланс» належать: необоротні активи; оборотні активи; витрати майбутніх періодів.

Структура майна дає загальне уявлення про фінансовий стан під-приємства. Вона показує частку кожного елемента в активах.

Показники майнового стану підприємства характеризують стан і структуру активів підприємства та доповнюють результати, отримані за допомогою вертикального й горизонтального методів аналізу.

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує частку вартості списану на витрати в попередніх періодах, у первісній вартості основних засобів. Значення цього показника більше за 0,5 є небажаним для підприємства.

Коефіцієнт придатності основних засобів доповнює значення коефіцієнта зносу до 1 (або 100 %).

Індекс постійного активу показує частку необоротних активів у джерелах власних коштів.

Коефіцієнт реальної вартості майна показує, яку частку у вартості майна становлять засоби виробництва. Цей показник визначає рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва. Загальноприйнято, що якщо значення цього показника нижче за 0,5, то це негативна ознака як для підприємства, так і для його партнерів.

Рентабельність усього майна підприємства свідчить про те, скільки одиниць чистого прибутку одержало підприємство з кожної одиниці свого майна (загальної суми активів).

Під час формування висновків варто здійснити таке:

- проаналізувати вартість майна підприємства та основних його елементів у динаміці, інтерпретувавши її зростання або зменшення з точки зору впливу на фінансовий стан підприємства;
- проаналізувати структуру майна, виділити структурні складові, що мають

найбільшу (найменшу) питому вагу, розглянути структуру та динаміку майна з точки зору його загальної оборотності;

- зробити висновки за розрахованими коефіцієнтами щодо майнового стану підприємства та сформулювати загальний висновок щодо ефективності використання майна.

Практичні завдання до розв'язання

Завдання 2

Баланс підприємства наведено в таблиці 4.

Таблиця 4 – Баланс підприємства

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1	2	3	4
Актив			
I Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	2497,8	2171,6	3943,4
первісна вартість	3859,8	3894,4	6058,6
Знос	1362	1722,8	2115,2
Незавершене будівництво	47347,6	29301,0	7231,6
Основні засоби:			
залишкова вартість	1022760,2	1174260,4	1195441,8
первісна вартість	2432012,4	2716609,2	2833237,8
Знос	1409252,2	1542348,8	1637796
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	80829,4	85242,4	87118,4
Довгострокова дебіторська заборгованість	12565,0	12723,6	14705,6
Відстрочені податкові активи		8500,6	8740,6
Усього за розділом I	1166000,0	1312199,6	131718,4
II Запаси:			
виробничі запаси	96468	87318	86009,8
тварини на вирощуванні та відгодівлі	90,4	111,2	125,2
незавершене виробництво	7419,4	8018,2	7887,4
готова продукція	105391,4	97580,6	53888,2
Товари	3595,6	3324,4	4385,6
Векселі одержані	13797,4	112,6	8452,8
послуги:			
чиста реалізаційна вартість	78938,6	43244,6	81448
первісна вартість	78938,6	43244,6	93064

Продовження таблиці 4

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	73369,0	66579,2	91787,6
за виданими авансами	105768,2	45904,8	32580,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	5459,8	29766,6	30439,8
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	3791,6	151908,4	96358
в іноземній валюті	183437,0	47543,6	83922,2
Інші оборотні активи	27,0	85,2	13,2
Усього за розділом II	677553,4	581497,4	577298,6
III. Витрати майбутніх періодів	5844,2	27755,2	46984,8
Баланс	1849397,6	1921452,2	1941464,8
Пасив			
I. Власний капітал			
Статутний капітал	651006,8	651006,8	651006,8
Інший додатковий капітал	434900,2	470162,4	672229,0
Резервний капітал	66921,6	162751,6	162751,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	242969,4	151448	41979,6
Вилучений капітал	-14043,0	-73,0	-9872,2
Усього за розділом I	1381755,0	1435295,8	1518094,8
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу		0,2	0,2
Інші забезпечення	0,2		
Цільове фінансування	-99,8	-160,6	370
Усього за розділом II	-99,6	-160,4	370,2
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків		64435,2	340055,8
Довгострокові фінансові зобов'язання	41072,4	110450,6	45994,8
Інші довгострокові зобов'язання	54846,2	44135,6	31232,2
Усього за розділом III	95918,6	219021,4	111282,8
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків		4068,6	6028,4
Векселі видані	27982,8	21716,4	15428
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	131908	60982	97796
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	6 022	27531,0	30151,4
з бюджетом	1937,4	2101,0	2440,2
з позабюджетних платежів	3715,8	19,4	4,4
зі страхування	1787,0	1821,8	1814,2

Продовження таблиці 4

1	2	3	4
з оплати праці	4113,0	4219,0	3697,0
з учасниками	2896,0	11259,4	3738
Інші поточні зобов'язання	190920,8	133036	150078,6
Усього за розділом IV	371282,8	266754,6	311176,2
V. Доходи майбутніх періодів	540,8	540,8	540,8
Баланс	1849397,6	1921452,2	1941464,8

Побудуйте та проаналізуйте аналітичний баланс підприємства. Проведіть горизонтальний та вертикальний аналіз майна підприємства за допомогою показників динаміки.

Розрахуйте показники ефективності використання майна підприємства. Зробіть висновки.

Теми для підготовки доповідей

1. Економічна суть майна підприємства, його структура і класифікація.
2. Аналіз структури майна підприємства і джерел його формування.
3. Загальна оцінка вартості майна.

Тема 2 Аналіз оборотних активів

Питання для обговорення:

1. Класифікація оборотних активів.
2. Оцінка оборотних активів.
3. Джерела формування оборотних активів.

Завдання 1

Оборотні активи підприємства повинні забезпечувати безперервний процес господарської діяльності підприємства і його безперебійну поточну діяльність. Це обумовлює підвищену увагу до їх стану та структури з боку керівництва підприємства. Використовуючи дані фінансової звітності, необхідно провести аналіз стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання необхідно провести розрахунки, наведені в таблицях 1, 2 та за їх результатами сформулювати відповідні аналітичні висновки. При цьому варто звернути увагу на таке:

- проаналізувати вартість та склад оборотних активів підприємства, виділити складові, що мають найвищу (найнижчу) питому вагу та надати цьому відповідну інтерпретацію з точки зору їх економічного змісту;
- розглянути динаміку вартості та структури оборотних активів та як дані зміни вплинули на фінансовий стан підприємства;
- оцінити ефективність використання оборотних коштів у кожному періоді

окремо та в динаміці, звернути увагу на швидкість їх обороту та прибутковість;
 - зробити загальний висновок про стан оборотних активів на аналізованому підприємстві.

Таблиця 5 – Загальна оцінка складу та структури оборотних активів підприємства

Показник	Формула Розрахунку	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Всього оборотних активів, тис. грн	р. 1195			
зокрема :				
запаси, тис. грн	р. 1100			
відсоток до оборотних активів				
дебіторська заборгованість	рр. 1125 – 1155			
відсоток до оборотних активів				
грошові кошти та їх еквіваленти	рр. 1165 – 1165			
відсоток до оборотних активів				
інші оборотні активи	рр. 1170 – 1190			
відсоток до оборотних активів				

Таблиця 6 – Показники стану і ефективності використання оборотних коштів

Показник	Визначення	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
1	2	3	4	5
Розмір власних оборотних коштів підприємства:				
1) за П(С)БО	(1495 – 1095) ф. 1			
2) за методикою Аудиторської палати України	(1195 – 1695) ф. 1			
Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні Підприємства	1195 ф. 1 / 1300 ф.1			
Коефіцієнт обороту оборотних Коштів	р. 2000 ф. 2 / / 1195 ф. 1 _{ср} *			
Оборотність оборотних коштів	360 x 1195 _{ср} / / р. 2000 ф. 2			

Продовження таблиці 6

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Коефіцієнт завантаження	р. 1195 ф. 1 _{ср} / / р. 2000 ф. 2			
Коефіцієнт ефективності (прибутковість) оборотних коштів	р. 2090 ф. 2 / /р. 1195 ф. 1 _{ср}			
Рентабельність оборотних Коштів	р. 2090 ф. 2 x 100 % / / р. 1195 ф. 1 _{ср}			

Примітка: с. р. – середньорічне значення

Стан оборотних коштів підприємства характеризується впершу чергу їхньою наявністю на певну дату.

Відповідно до П(С)БО 2 наявність власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між підсумком розділу 1 пасиву балансу «Власний капітал» і підсумком розділу 1 активу балансу «Необоротні активи».

Власні оборотні кошти можна також розраховувати як різницю між оборотними активами й поточними зобов'язаннями. Алгоритм цього розрахунку рекомендовано Аудиторською палатою України.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами характеризує наявність власних оборотних коштів, необхідних для фінансової стабільності підприємства, його незалежності від позикових коштів. Якщо значення цього коефіцієнта нижче 0,1, то підприємство вважається неплатоспроможним. Зростання цього коефіцієнта свідчить про підвищення фінансової незалежності та зниження ризику фінансових вкладень.

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства показує, яку частину в майні підприємства займають оборотні кошти.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємстві можуть бути використані такі показники:

- коефіцієнт оборотності характеризує кількість оборотів оборотних коштів за аналізований період;

- швидкість обороту (оборотність) ОС характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот, тобто проходять всі стадії кругообігу на підприємстві;

- коефіцієнт завантаження оборотних коштів є зворотним до коефіцієнта оборотності і характеризує наявність оборотних коштів у кожній гривні вартості реалізованої продукції. Чим менше оборотних коштів припадає на 1 грн обсягу реалізації, тим ефективніше вони використовуються;

- коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних коштів) характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн вартості оборотних коштів підприємства;

- рентабельність оборотних коштів – це відносний показник, що визначає ступінь ефективності використання оборотних коштів.

Практичні завдання до розв'язання

Завдання 2

Проведіть горизонтальний та вертикальний аналіз оборотних активів підприємства за допомогою показників, які характеризують динаміку, що вивчають активи (табл. 7).

Таблиця 7 – Структура оборотних активів підприємства, тис. грн

Статті оборотних коштів	На початок року	На кінець року
1	2	3
1. Запаси	6286,6	8548
2. Векселі отримані		
3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2053,2	2380,8
4. Дебіторська заборгованість за розрахунками	–	191,6
5. Інша дебіторська заборгованість	2211,4	3130,2
6. Поточні фінансові інвестиції	–	600
7. Грошові кошти та їх еквіваленти	1142,8	881,2
8. Інші оборотні активи		
9. Витрати майбутніх періодів		11,4
Разом	11694	15543,2

Завдання 3

Результати діяльності підприємства характеризуються показниками, що наведені в таблиці 8.

Таблиця 8 – Результати діяльності підприємства

Показник	Минулий рік	Звітний рік
Одноденна виручка	547,74	595,0
Кількість днів періоду, що аналізується	360	360
Середня вартість оборотних коштів, тис. грн	17452,2	17703,8

Необхідно розрахувати: виручку від реалізації; оборотність оборотних коштів у днях; коефіцієнт оборотності оборотних коштів.

Складіть аналітичний висновок.

Визначте суму грошових коштів, що були вивільнені з обороту внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів або додатково залучені в оборот унаслідок уповільнення оборотності оборотних коштів.

Завдання 4

Результати діяльності підприємства наведено в таблиці 9.

Таблиця 9 – Результати діяльності підприємства, тис. грн

Показник	Минулий рік	Звітний рік
Прибуток (збиток)	107,1	126,8
Виручка від реалізації	927,4	772,0
Середня вартість оборотних коштів	71,1	78,4

Визначте коефіцієнти віддачі й рентабельності оборотних активів. Розрахуйте абсолютні прирости й темпи зростання показників, які наведені в таблиці 9.

Провести оцінку впливу факторів, пов'язаних з ефективністю використання оборотних активів на показники фінансово-господарської діяльності підприємства. Зробіть висновки.

Теми для підготовки доповідей

1. Класифікація оборотних активів підприємства.
2. Основні показники оцінки стану, структури й ефективності використання активів підприємства.
3. Аналіз оборотних коштів підприємства і джерел їх формування.

Тема 3 Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств

Питання для обговорення:

1. Аналіз платоспроможності підприємства
2. Аналіз ліквідності балансу підприємства. Класифікація активів за ознакою ліквідності та пасивів за ознакою терміновості погашення.
3. Аналіз показників ліквідності.
4. Платоспроможність підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1

За даними фінансової звітності (Форма №1 і Форма №2) провести аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства, скласти систему нерівностей, що характеризують ліквідність балансу.

Вирішення

Розглянемо дані таблиці 10.

Таблиця 10 – Угрупування активів і пасивів балансу підприємства за ступенем ліквідності і терміновості погашення

Групи активів	Активи		Групи пасивів	Пасиви	
	2012 р.	2013 р.		2012 р.	2013 р.
1	290,6	456,70	1	870,5	971,30
2	201,3	188,60	2	4,5	5,30
3	166,0	841,00	3	26,7	95,40
4	5379,8	5330,30	4	5136,0	5744,60

За даними таблиці будуємо системи нерівностей, що характеризують ліквідність балансу підприємства, на початок і кінець аналізованого періоду:

$$\begin{array}{lcl}
 & 2012 & 2013 \\
 \left\{ \begin{array}{l} 290,6 < 870,5 \\ 201,3 > 4,5 \\ 166,0 > 26,7 \\ 5379,8 > 5136,0 \end{array} \right. & & \left\{ \begin{array}{l} 456,7 < 971,3 \\ 188,6 > 5,3 \\ 841,0 > 95,4 \\ 5330,3 < 5744,6 \end{array} \right.
 \end{array}$$

Побудовані системи нерівностей свідчать про те, що ліквідність балансу підприємства в розглянутому періоді збільшилася. Так, у 2012 році з чотирьох умов абсолютної ліквідності виконувалося тільки дві, а вже в 2013 році не виконується тільки перша умова в системі абсолютної ліквідності балансу. Однак це не критично, тому що у більшості підприємств в Україні грошових коштів та їх еквівалентів недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань. Негативним є те, що обсяг важкореалізованих активів у багато разів перевищує всі інші активи підприємства. Це свідчить про те, що перспективна ліквідність підприємства знаходиться під загрозою. Однак позитивним є зниження обсягу даних активів, хоча і незначне.

Більш детальна оцінка ліквідності підприємства може бути виконана шляхом розрахунку таких коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності) показує: чи достатньо у підприємства коштів для погашення поточних зобов'язань завдяки реалізації поточних активів: $1,5 \leq K \leq 2,5$.

Перевищення верхньої межі свідчить про нераціональну структуру капіталу або про надмірні запаси оборотних коштів. Зниження нижче 1 означає неплатоспроможність підприємства.

2. Коефіцієнт термінової ліквідності розкриває співвідношення найбільшої ліквідної частини оборотних активів і поточних зобов'язань.

Особливістю цього показника є те, що для отримання його достовірного значення необхідно враховувати платоспроможність покупців, терміни погашення боргів та реалізацію цінних паперів.

4. Коефіцієнт абсолютної (готівкової) ліквідності усуває ці недоліки і враховує лише реальні грошові можливості підприємства.

Таблиця 11 – Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за 2011-2013 рр.

Коефіцієнт	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Відхилення
Коефіцієнт покриття	0,75	1,17	1,52	0,77
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,56	0,51	0,66	0,10
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,33	0,32	0,47	0,14

Дані таблиці дозволяють зробити висновок про те, що підприємство може погасити поточні зобов'язання завдяки реалізації поточних активів. Значення цього показника в 2013 році знаходиться в межах нормативних значень. Однак у 2011-2012 роках значення цього показника було доволі низьким. Незважаючи на те що при складанні системи нерівностей, характеризують абсолютну ліквідність балансу, було відзначено, що найбільш ліквідної частини активів не вистачає для покриття найбільш просрочених зобов'язань, проте значення коефіцієнта термінової ліквідності свідчать про те, що можливість покриття поточних зобов'язань за рахунок найбільш ліквідних активів у підприємства є. Крім того, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності 0,47 при нормативному $0,2 \leq K_{AL} \leq 0,35$ свідчить про те, що своїми грошовими коштами підприємство може покрити поточні зобов'язання, проте не найбільш термінові.

Платоспроможність підприємства – це його здатність розрахуватися за своїми зобов'язаннями в певний момент часу.

Основними ознаками платоспроможності є:

- 1) наявність в достатньому обсязі коштів на рахунках підприємства;
- 2) відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Оцінюється платоспроможність за допомогою системи показників, які враховують фактичні та потенційні ресурси, а також відношення грошових платежів і надходжень підприємства:

1. Показник поточної платоспроможності відображає можливість погашення поточного боргу завдяки наявним і перспективним грошовим коштам:

Нормативне значення > 0 .

2. Коефіцієнт захисного інтервалу показує здатність підприємства покривати власні щоденні виробничі витрати.

Решта коефіцієнтів розраховуються тільки під час проведення внутрішнього фінансового аналізу, оскільки в їх розрахунках наявна інформація конфіденційного характеру.

3. Коефіцієнт грошової платоспроможності відображає миттєву здатність розплатитися за рахунками, виставленими до оплати.

Рахунки до оплати визначаються на основі даних графіка платежів підприємства. Нормальне значення коефіцієнта на конкретну дату > 1.

4. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності враховує перспективний потік грошових ресурсів.

Нормальне значення коефіцієнта > 2.

5. Коефіцієнт ліквідної платоспроможності є найбільш узагальнюючим показником, оскільки в його чисельнику відображуються всі оборотні засоби, а в знаменнику – допустимі джерела їх формування.

Якщо значення цього коефіцієнта < 1, то підприємство може бути претендентом на ліквідацію.

Під час вивчення платоспроможності також розглядають показники співвідношення надходження грошових коштів до операційних витрат; співвідношення суми надходжень від операцій до відсотків по кредитах; співвідношення фінансового результату до сплати податків і відсотків до постійних витрат.

Таблиця 12 – Розрахунок показників платоспроможності підприємства

Коефіцієнт	2011 р.	2012 р.	20 13 р.	Відхилення
Показник поточної платоспроможності	-584,4	-636,8	-519,9	64,5
Коефіцієнт захисного інтервалу	682,1	641,6	860,1	177,9
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	-19,7	2,3	1,7	21,4

Негативне значення показника поточної платоспроможності вийшло через те, що підприємство не має в своєму розпорядженні сум, які можна зарахувати до статті «фінансові інвестиції», а, як уже зазначалось, грошові кошти підприємства не можуть покрити найбільш термінові поточні зобов'язання. Позитивною тенденцією є те, що до кінця аналізованого періоду становище дещо покращилося. Позитивно на діяльності підприємства також може позначитися збільшення значення коефіцієнта захисного інтервалу, що свідчить про те, що у підприємства збільшуються можливості щодо покриття щоденних операційних витрат. Варто зазначити, що значення цього коефіцієнта досить високе. Негативною є тенденція зниження значення коефіцієнта ліквідної

платоспроможності. Це свідчить про те, що обсяг оборотних активів підприємства в аналізованому періоді постійно знижується в порівнянні з обсягом короткострокових зобов'язань. У цілому можна зазначити, що платоспроможність підприємства необхідно підвищувати.

Таблиця 13 – Розрахунок показників ліквідності підприємства

Показник	Джерело інформації	Нормативне значення	На початок року	На кінець року	Відхилення
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1195 / 1700	1,5 – 2			
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(1195 – 1100 запаси / 1100 товари) / 1700	0,5 – 1			
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(1165 нац / 1165 іноз + 1160) / 1700	0,2 – 0,35			
4. Власні оборотні Кошти	1495 – 1095	>0			
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	(1495 – 1095) / 1195	>0 збільшення			
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	(1495 – 1095) / (1100 запаси / 1100 товари)	>0,5			
7. Коефіцієнт маневровості власних	(1165 нац / 1165 іноз) / (1495 – 1095)	збільшення			
8. Коефіцієнт покриття запасів	(1495 - 1095 + 1600 + 1615) / 1100 запаси / 1100 товари	> 1			

Практичні завдання до розв'язання

Завдання 2

Баланс підприємства наведено в таблиці 14.

Таблиця 14 – Баланс підприємства, тис. грн

Актив	На початок року	На кінець Року	Пасив	На початок року	На кінець року
Необоротні активи	4 335,7	17 611,4	Власний капітал	5 658,5	2 1675,3
Запаси	3 143,3	4 274	Забезпечення наступних витрат і платежів	708,1	881,5
Векселі одержані	–	–	Довгострокові зобов'язання	279,1	105,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 011,6	1 170,3	Короткострокові кредити банків	400	300
Дебіторська заборгованість за розрахунками	–	95,8	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	85,5	60
Інша поточна дебіторська заборгованість	1 105,7	1565,1	Векселі видані	–	–
Поточні фінансові інвестиції	–	300	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 225,2	642
Грошові кошти та їх еквіваленти:			Поточні зобов'язання за розрахунками	1 784,1	1 757,4
у національній валюті	409,8	195,6	Інші поточні зобов'язання	27,2	40,9
в іноземній валюті	161,6	245	Доходи майбутніх періодів	–	–
Інші оборотні активи	–	–			
Витрати майбутніх періодів	–	5,7			
Баланс	10 167,7	25 462,9	Баланс	10 167,7	25 462,9

Необхідно згрупувати активи за ступенем їх ліквідності й розмістити у порядку спадання (зменшення) їх ліквідності; зобов'язання (пасив балансу) за строками їх погашення та розмістити у порядку зростання термінів.

Необхідно перевірте рівень ліквідності підприємства через виконання умов співвідношення визначених груп активу та пасиву ($A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$) перегрупованого балансу.

Необхідно зробити висновки.

Завдання 3

Перегрупований баланс, залежно від рівня ліквідності активів підприємства й терміновості сплати зобов'язань наведено в таблиці 15.

Таблиця 15 – Згрупований баланс підприємства, тис. грн.

Активи	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Пасиви	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Найбільш ліквідні (A_1)	4,7	4,7	3,0	Найбільш термінові зобов'язання (P_1)	185,4	197,8	229,3
Які швидко реалізуються (A_2)	11,2	19,8	19,3	Короткострокові кредити банків і позики (P_2)	0,0	0,0	0,0
Які повільно реалізуються (A_3)	12,4	18,0	13,2	Довгострокові зобов'язання (P_3)	0,0	0,0	0,0
Які важко реалізуються (A_4)	363,8	320,4	295,4	Постійні пасиви (P_4)	206,7	165,2	101,8
Баланс	392,1	363,1	331,1	Баланс	392,1	363,1	331,1

Проаналізуйте в динаміці ліквідність балансу шляхом: порівняння активів і пасивів; розрахунку коефіцієнта загальної ліквідності станом на початок та кінець 2013 року, зробіть висновки.

Завдання 4

Використовуючи баланс підприємства (табл. 15), розрахуйте коефіцієнти: абсолютної ліквідності; термінової ліквідності; загальної ліквідності; ліквідності запасів; ліквідності коштів у розрахунках; співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості; мобільності активів; співвідношення активів. Порівняйте розраховані коефіцієнти з нормативними значеннями. Проаналізуйте отримані результати в динаміці.

Ураховуючи ступінь ліквідності активів спрогнозуйте фінансовий стан підприємства на короткострокову та довгострокову перспективу.

Зробіть висновки.

Теми для підготовки доповідей

1. Економічна сутність ліквідності та платоспроможності підприємства.
2. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності.

Тема 4 Аналіз фінансової стійкості підприємства

Питання для обговорювання:

1. Визначення фінансової стійкості підприємства.
2. Аналіз власних обігових коштів.
3. Типи фінансової стійкості.

Практичні завдання

Завдання 1

За даними фінансової звітності провести аналіз власних оборотних коштів і робочого капіталу підприємства.

Рішення

Власні оборотні кошти – частина поточних активів, фінансована завдяки власному капіталу. Розмір власних оборотних коштів визначається за даними балансу.

Робочий капітал – частина перманентного капіталу, яка є джерелом покриття поточних активів підприємства. Розмір робочого капіталу визначається за даними балансу.

Робочий капітал необхідний для підтримки стабільної роботи підприємства, оскільки перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями означає, що підприємство може не лише погасити свої поточні зобов'язання, а й має фінансові ресурси для розширення діяльності та фінансового інвестування.

Негативне значення робочого капіталу означає, що одним із джерел покриття необоротних активів підприємства є короткострокова кредиторська заборгованість.

Для аналізу якості власних оборотних коштів і робочого капіталу розраховують такі коефіцієнти:

1. Коефіцієнт покриття робочим капіталом поточних активів показує частку поточних активів, сформованих завдяки рахунок цього джерелу. Нормативне значення показника – понад 0,1.

2. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами характеризує наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для його фінансової стабільності.

Нормативне значення показника – понад 0,1.

3. Коефіцієнт іммобілізації власних оборотних коштів дозволяє оцінити частку найменш ліквідних коштів у складі власних оборотних коштів. Нормативне значення > 0.5. Надмірне зростання цього показника свідчить про накопичення зайвих запасів і про можливу неплатоспроможність підприємства в силу нестачі високоліквідних активів.

4. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів характеризує ту частину власних оборотних коштів, яка знаходиться у формі абсолютно ліквідних активів. Нормативне значення коефіцієнта знаходиться в межах від 0 до 0,5. Для конкретного підприємства значення визначається щоденними потребами в грошових коштах.

Таблиця 16 – Таблиця коефіцієнтів

Коефіцієнти	2011 р.	2012 р.	20 13 р.	Відхилення
Власні оборотні кошти	-247,90	62,20	410,20	658,10
Робочий капітал	-217,10	164,10	509,70	726,80
Коефіцієнт покриття робочим капіталом поточних активів	-0,33	0,15	0,34	0,67
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	-0, 38	0,06	0,28	0,65
Коефіцієнт іммобілізації власних оборотних коштів	-0,67	10,00	2,05	2,72
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-1,17	4,86	1,11	2,29

Дані таблиці свідчать про те, що завдяки власному капіталу поточні активи не фінансувалися в 2011 році, проте вже починаючи з 2012 року становище змінилося, на що вказує позитивне значення показника «власні оборотні кошти» в 2012-2013 рр. Те саме стосується і робочого капіталу. Його значення в 2011 році було негативним, а з 2012 року зросла, до тогож значно. Це свідчить про те, що підприємство підтримує стабільну роботу, оскільки воно може не лише погасити свої поточні зобов'язання, а й має фінансові ресурси для розширення діяльності та фінансового інвестування. Практично аналогічна ситуація спостерігається зі значеннями коефіцієнта покриття робочим капіталом поточних активів і коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами. У 2011 році значення цих коефіцієнтів було негативним, проте, починаючи з 2012 року, ці значення зросли на 0,67 і 0,65 відповідно, що свідчить про те, що поточні активи формуються завдяки рахунок робочому капіталу і обсяг певного джерела їх формування постійно збільшується, а також про те, що підприємство підвищує рівень своєї стабільності. Значення коефіцієнта іммобілізації власних оборотних коштів свідчить про те, що частка найменш ліквідних коштів у складі власних оборотних коштів у 2012 році різко зросла, а в 2013 – різко впала. Це негативна

тенденція. Негативна динаміка також простежується і в значенні коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів. Це свідчить про те, що частка абсолютно ліквідних активів у загальній структурі власних оборотних коштів мала.

Завдання 2

За даними фінансової звітності визначити тип фінансової стійкості підприємства. Зробити висновки.

Вирішення

У теорії виділяють такі типи фінансової стійкості підприємства:

- абсолютна – робочий капітал покриває запаси і витрати майбутніх періодів;
- нормальна – запаси і витрати майбутніх періодів покриваються сумою робочого капіталу, короткострокових кредитів банків, призначених для поповнення оборотних коштів і величиною доходів майбутніх періодів;
- недостатня – запаси і витрати майбутніх періодів покриваються завдяки робочому капіталу, короткостроковим кредитам банків, величиною доходів майбутніх періодів, товарних векселів, кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги або розрахунки;
- кризова – запаси і витрати майбутніх періодів не покриваються всіма джерелами їх нормального формування.

Нормальна забезпеченість може бути відновлена шляхом зменшення величини запасів і витрат майбутніх періодів, поповнення робочого капіталу або прискорення оборотності запасів.

Оцінка фінансової стійкості підприємства часто проводиться за допомогою трьох показників, завдяки яким визначається трехкомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства. До таких показників належать:

- 1) надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів:

$$\pm \text{ФС} = \text{Кс.об.} - \text{З},$$

де Кс.об. – власні оборотні кошти;

З – вартість матеріальних оборотних коштів підприємства;

- 2) надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел формування запасів:

$$\pm \text{ФТ} = \text{Кс.дз.} - \text{З},$$

де Кс.дз. – власні оборотні кошти і довгострокові позикові джерела формування запасів.

3) надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів:

$$\pm \Phi O = K_o - Z,$$

де K_o – загальна величина основних джерел формування запасів.

Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства визначається у такий спосіб:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, \text{коли } \Phi > 0 \\ 0, \text{коли } \Phi < 0 \end{cases}$$

Таблиця 17 – Таблиця показників

Показник	2012 р.		2013 р.	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
$\pm \Phi^c$	-413,90	-559,70	-559,70	-430,80
$\pm \Phi^T$	-387,20	-461,90	-461,90	-335,40
$\pm \Phi^{Про}$	5840,9	5840,9	5840,9	5876,1

Розраховані показники дозволяють визначити трикомпонентні показники типу фінансової стійкості підприємства за 2012-2013 роки.

2012:	Початок	$S = \{0; 0; 1\}$
	Кінець	$S = \{0; 0; 1\}$
2013:	Початок	$S = \{0; 0; 1\}$
	Кінець	$S = \{0; 0; 1\}$

Цей трикомпонентний показник типу фінансової стійкості свідчить про те, що підприємство має недостатню фінансову стійкість.

Теми для підготовки доповідей

1. Суть фінансової стійкості стабільності та стійкості.
2. Основні чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства.
3. Кількісна оцінка фінансової стійкості підприємства
4. Характеристика типу фінансової стійкості підприємства та її визначення.

Тема 5 Аналіз прибутковості та рентабельності підприємства

Питання для обговорення:

1. Аналіз прибутку підприємства.
2. Факторний аналіз прибутку.
3. Аналіз показників рентабельності.
4. Аналіз резервів збільшення прибутку.

Завдання 1

Використовуючи дані фінансової звітності підприємства провести аналіз формування показників фінансових результатів діяльності підприємства, виділити та охарактеризувати фактори, що впливають на розмір та динаміку чистого прибутку підприємства. Базуючись на даних фінансової звітності підприємства, розрахувати та проаналізувати показники, що характеризують прибутковість діяльності господарюючого суб'єкта.

Методичні рекомендації

У структурі аналізу даних звіту про фінансові результати виділяють такі показники:

- чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, валовий прибуток (збиток), операційний прибуток (збиток);
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування; прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування; чистий прибуток (збиток).

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства містить такі обов'язкові елементи:

- горизонтальний аналіз фінансових результатів за звітний період – дослідження змін кожного показника за аналізований період;
- вертикальний аналіз – дослідження структури відповідних показників і їх змін.

Аналіз фінансових результатів необхідно здійснювати на підставі даних ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»

Вивчення та аналіз загальної суми прибутку на підприємстві необхідно проводити за допомогою поєднання методів горизонтального та вертикального аналізу і подати у вигляді таблиці (табл. 18).

Таблиця 18 – Аналіз структури формування фінансових результатів підприємства

№ п/п	Показник	Звітний рік			Попередній рік			Відхилення
		Чистий дохід	Собівартість	Прибуток (збиток)	Чистий дохід	Собівартість	Прибуток (збиток)	
1	2	3	4	5 = 3 – 4	6	7	8 = 6 – 7	9 = 8 – 5
1	Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг)	р. 2000	р. 2050		р. 2000	р. 2050		
	Валовий прибуток (збиток)			р. 2090 (2095)			р. 2090 (2095)	
2	Інша операційна діяльність	р. 2120	р. 2180		р. 2120	р. 2180		
3	Адміністративні витрати		р. 2130			р. 2130		
4	Витрати на збут		р. 2150			р. 2150		
	Фінансовий результат від операційної діяльності			р. 2190 (2195)			р. 2190 (2195)	
5	Участь у капіталі	р. 2200	р. 2255		р. 2200	р. 2255		
6	Інші фінансові операції	р. 2240	р. 2270		р. 2240	р. 2270		
7	Інша звичайна діяльність	р. 130	р. 160		р. 130	р. 160		
	Фінансовий результат до оподаткування			р. 2290 (2295)			р. 2290 (2295)	
8	Податок на прибуток		р. 2300			р. 2300		
9	Прибуток (збиток від припиненої діяльності після оподаткування)			р. 2305			р. 2305	
	Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)			р. 2350 (2355)			р. 2350 (2355)	

За даними таблиці необхідно визначити й проаналізувати, які фактори та яким чином вплинули на формування і зміну чистого прибутку підприємства. У висновках необхідно зазначити також динаміку основних показників фінансових результатів діяльності та зробити висновки щодо зростання або зменшення абсолютних показників фінансових результатів. Виходячи з отриманих висновків, необхідно сформулювати рекомендації щодо напрямів зростання прибутку.

Рентабельність демонструє ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та показує, скільки гривень прибутку (валового, операційного, до оподаткування, чистого) припадає на 1 грн реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), активів, власного капіталу тощо.

Інформаційним забезпеченням аналізу рентабельності підприємства є форма № 1 «Баланс» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати».

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється за допомогою системи показників. До основних показників рентабельності зараховують:

- рентабельність активів (майна) – показує, який прибуток отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної в його активи. Аналіз рентабельності активів здійснюють для оцінки ефективності діяльності підприємства, також використовують під час вивчення попиту на продукцію;

- рентабельність сукупного капіталу, має економічну інтерпретацію, аналогічну попередньому показнику. Значення цього коефіцієнта цікавить у першу чергу інвесторів;

- рентабельність власного капіталу, цей показник має значення насамперед для наявних і потенційних власників та акціонерів. Рентабельність власного капіталу показує, який прибуток приносить кожна інвестована власниками грошова одиниця. Це основний показник, що використовують для характеристики ефективності вкладень у діяльність того чи іншого виду;

- валова рентабельність реалізованої продукції. Цей показник відображає ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення;

- операційна рентабельність реалізованої продукції. Цей коефіцієнт показує рентабельність підприємства після вирахування затрат на виробництво і збут товару. Він є одним із найкращих інструментів визначення операційної ефективності та свідчить про спроможність керівництва підприємства отримувати прибуток від діяльності до вирахування витрат, які не належать до операційної діяльності. Аналіз цього показника в сукупності з показником валової рентабельності дозволяє сформувати уявлення про те, чим викликані зміни рентабельності;

- чиста рентабельність реалізованої продукції відображає відношення чистого прибутку до розміру виручки від реалізації продукції підприємства. Якщо показник операційної рентабельності залишається незмінним, а показник чистої рентабельності знижується, то це може свідчити або про збільшення фінансових витрат і отримання збитків від участі в капіталі інших підприємств, або про підвищення суми сплачених податкових платежів;

- валова рентабельність основної діяльності характеризує ефективність роботи структурних підрозділів підприємств за центрами витрат і центрами відповідальності, де відбувається формування змінних витрат, безпосередньо пов'язаних із виготовленням продукції та загальновиробничим управлінням, а також визначення виробничої собівартості. Дає змогу визначити, скільки копійок валового прибутку, який створюється в процесі реалізації продукції, формує 1 грн витрат виробничої собівартості;

- рентабельність операційної діяльності свідчить про ефективність операційних витрат підприємства і відображає суму прибутку, отриману в розрахунку на 1 грн цих витрат. Виконання аналізу рентабельності підприємства передбачає заповнення таблиці 19.

Таблиця 19 – Показники рентабельності підприємства у 2011 – 2013 роках

Показник	Джерело інформації	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4	5
1. Рентабельність активів (капіталу)	$(\text{ф. 2 р. 2350 (2355)} \times 2) / \text{ф. 1р. (1900}_{\Pi}^* + 1900_{\text{К}})^*$			
2. Рентабельність власного капіталу	$(\text{ф. 2 р. 2350 (2355)} \times 2) / \text{ф. 1 р. (1495}_{\Pi} + 1495_{\text{К}})$			
3. Валова рентабельність реалізованої продукції	$\text{ф. 2 р. 2090 (2095)} / \text{ф. 2 р. 2000}$			
4. Операційна рентабельність реалізованої продукції	$\text{ф. 2 р. 2190 (2195)} / \text{ф. 2 р. 2000}$			
5. Чиста рентабельність реалізованої продукції	$\text{ф. 2 р. 2350 (2355)} / \text{ф. 2 р. 2000}$			
6. Валова рентабельність основної діяльності	$\text{ф. 2 р. 2090 (2095)} \times 2 / \text{ф. 1 р. 1030}$			
7. Рентабельність операційної діяльності	$\text{ф. 2 р. 2190 (2195)} / \text{ф. 1. р. (1030 + 1095)}$			

**Примітка: індекси «п» та «к» біля рядків балансу означають відповідно початок та кінець звітного періоду*

У процесі аналізу необхідно дослідити отримані під час розрахунків значення та динаміку перелічених показників рентабельності.

За результатами аналізу рентабельності надаються висновки про ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства (в аспекті аналізованих показників).

Практичні завдання до розв'язання

Завдання 2

Фінансові результати діяльності підприємства подано в таблиці 20.

Проведіть горизонтальний і вертикальний аналіз фінансових результатів підприємства за допомогою показників динаміки, зробіть висновки.

Таблиця 20 – Звіт про фінансові результати підприємства

Стаття	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1	2	3	4
1. Фінансові результати			
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	832 153,3	724 207,2	654 179,0
Податок на додану вартість	33 767,9	33 496,1	23 459,6
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	798 385,4	690 711,1	630 719,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	451 559,1	447 318,7	450 398,2
Валовий: прибуток	346 826,3	243 392,4	180 321,2
Інші операційні доходи	382 378,7	438 433,5	390 094,2
Адміністративні витрати	38 569,4	34 483,3	28 664,8
Витрати на збут	96 790,8	118 771,8	115 957,5
Інші операційні витрати	399 284,3	436 570,5	393 864,1
Фінансові результати від операційної діяльності: Прибуток	194 560,5	92 000,3	31 929,0
Дохід від участі в капіталі	447,1	461	
Інші фінансові доходи	5 873,6	9 290	7 668,4
Інші доходи	25 643,5	49 602,8	52 134,7
Фінансові витрати	1 901,5	15 726,6	42 315,7
Витрати від участі в капіталі			282,8
Інші витрати	50 537,5	33 084,5	20 871,2
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	174 085,7	102 543,0	28 262,4
Податок на прибуток від звичайної діяльності	43 687,4	26 819	7 272,6
Фінансові результати від звичайної діяльності: Прибуток	130 398,3	75 724,0	20 989,8
Чистий прибуток	130 398,3	75 724,0	20 989,0
2. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	549 040,2	497 541,6	461 720,6
Відрахування на соціальні заходи	35 226	45 628,7	43 780,1
Витрати на оплату праці	11 349,4	17 135,8	17 389,8
Інші операційні витрати	39 678	755 492	59 431,4
Амортизація	384 057,8	401 280,7	384 651,1
Разом	1 019 351,4	1 037 078,8	966 973,0

Завдання 3

Використовуючи баланс і звіт про фінансові результати (див. табл. 20), проведіть розрахунок рентабельності власного капіталу підприємства. Використовуючи схему (рис. 1), визначте вплив факторів.

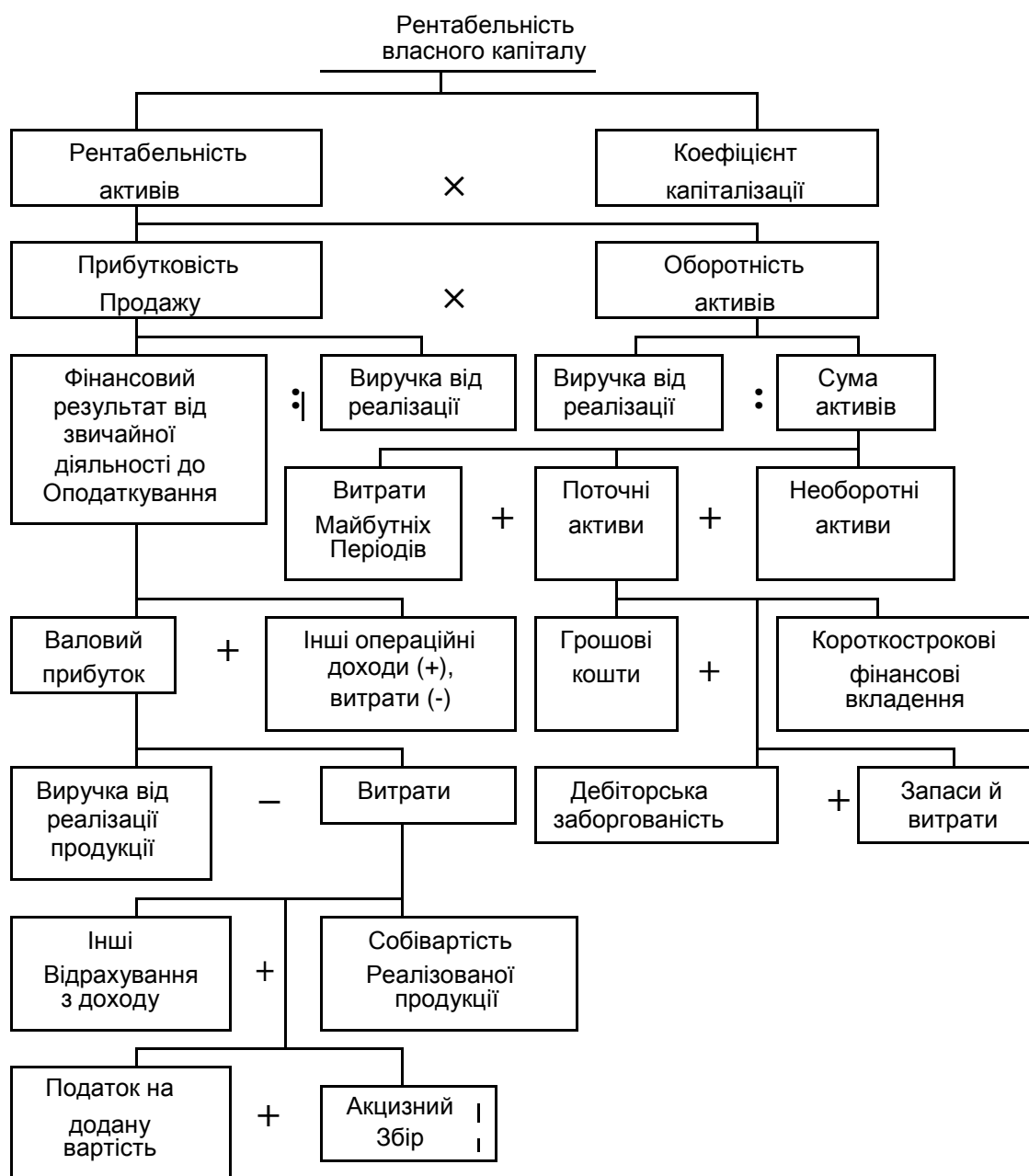

Рисунок 1 – Схема Дюпона для розрахунку рентабельності власного капіталу

Завдання 4

Використовуючи звіт про фінансові результати підприємства, проведіть горизонтальний і вертикальний аналіз доходів і витрат підприємства за допомогою показників динаміки. Зробіть висновки.

Завдання 5

Використовуючи баланс підприємства та звіт про фінансові результати підприємства, розрахуйте та проаналізуйте в динаміці коефіцієнти: рентабельності активів; рентабельності власного капіталу; рентабельності діяльності; рентабельності продукції; рентабельності сукупного капіталу; валової, операційної й чистої рентабельності продажу; валової й чистої рентабельності виробництва.

Завдання 6

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, визначте вплив кожного фактора на виготовлення продукції за зміну усіма робітниками. Зробіть висновки.

Таблиця 22 – Вихідні дані

Показники	2012 р	2013 р
Кількість робітників, чол.	7	9
Тривалість зміни, час	8	7
Випуск продукції за годину на 1 робітника, деталей	5	6

Вирішення

$$B(2012) = 7 * 8 * 5 = 280 \text{ деталей}$$

$$B(2013) = 9 * 7 * 6 = 378 \text{ деталей}$$

$$Tr(B) = 378/280 * 100 = 135 \%$$

Наведені дані свідчать про те, що в розглянутому періоді виробництво збільшилося на 35 % або на 98 деталей.

$$\Delta Kp = (9-7) * 8 * 5 = 80$$

$$\Delta Dc = (7-8) * 7 * 5 = -35$$

$$\Delta Bn = (6-5) * 7 * 8 = 56$$

Таким чином, можна зробити висновок про те, що на виготовлення продукції в зміну усіма робочими найбільш позитивно вплинула зміна кількості робочих на 2 людини. Крім того, на збільшення виготовлення також позитивно вплинуло збільшення виготовлення продукції на годину на 1 робітника. Зниження тривалості зміни на 1 годину також спричинило зниження виготовлення продукції.

Завдання 7

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, визначте вплив кожного фактора на виготовлення продукції за зміну усіма робітниками. Зробити висновки.

Таблиця 23 – Вихідні дані

Показники	2012 р	2013р
Кількість робітників, чол.	7	9
Тривалість зміни, час	8	7
Випуск продукції за годину на 1 робітника, деталей	5	6

Вирішення

$$B(2012) = 7 * 8 * 5 = 280 \text{ деталей}$$

$$B(2013) = 9 * 7 * 6 = 378 \text{ деталей}$$

$$Tr(B) = 378/280 * 100 = 135 \%$$

Наведені дані свідчать про те, що в розглянутому періоді виробництво збільшилося на 35 % або на 98 деталей.

$$\Delta Kp = (9-7) * 8 * 5 = 80.$$

$$\Delta Dc = (7-8) * 7 * 5 = -35.$$

$$\Delta Bп = (6-5) * 7 * 8 = 56.$$

Таким чином, можна зробити висновок про те, що на виготовлення продукції в зміну усіма робочими найбільш позитивна вплинула зміна кількості робочих на 2 людини. Крім того, на збільшення виготовлення також позитивно вплинула мало збільшення виготовлення продукції на годину на 1 робітника. Зниження тривалості зміни на 1 годину також спричинило зниження виготовлення продукції.

Завдання 8

Проаналізувати прибутковість акціонерного капіталу за методом Дюпон. Скласти 2-х, 3-х та 5-факторну моделі за звітний і базисний періоди.

Таблиця 24 – Вихідні дані

тис. грн.

Показники	Попередній період	Звітний період	Зміни
Чистий прибуток	12,67	14,28	
Чистий дохід	22,3	25,4	
Середній капітал	52	54,5	
Середні сумарні активи	112,6	121,2	
Прибуток до сплати податків	18,1	20,4	
Прибуток до сплати Процентів	19,5	21,9	

Вирішення

Таблиця 25 – Розрахунок змін

Показники	Попередній період	Звітний період	Зміни
Чистий прибуток	12,67	14,28	1,61
Чистий дохід	22,3	25,4	3,1
Середній капітал	52	54,5	2,5
Середні сумарні активи	112,6	121,2	8,6
Прибуток до сплати податків	18,1	20,4	2,3
Прибуток до сплати відсотків	19,5	21,9	2,4

Побудуємо 5-факторну модель за кожен із років розглянутого періоду і розрахуємо її значення, а також значення певної моделі у разі зміни значень кожного з факторів для дослідження їх впливу на результуючий показник.

$$ROE = \frac{NI}{EBT} * \frac{EBT}{EBIT} * \frac{EBIT}{NS} * \frac{NS}{TA} * \frac{TA}{CE} = TB * IB * OM * AT * EM,$$

де *NI* - *Net Income* – чистий прибуток підприємства;

CE - *Common Equity* – середній акціонерний капітал підприємства;

TA - *Total Assets* – середні сумарні активи підприємства;

NS - *Net Sales* – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, послуг;

EBT - *Earnings before Taxes* – прибуток підприємства до сплати податків;

EBIT - *Earnings before Interest and Taxes* – прибуток до сплати відсотків і податків;

TB - *Tax Burden* – податковий тягар;

IB - *Interest Burden* – тягар відсотків;

OM - *Operating Margin* – операційна рентабельність;

AT - *Asset Turnover* – оборотність активів;

EM - *Equity Multiplier* – коефіцієнт мультиплікації капіталу.

Таблиця 26 – Розрахунок моделі

Показники	Значення
Попередній період	0,244
Звітний період	0,262
Чп	0,031
Чд	0,244
Ск	5,068
Сса	0,244
Пн	0,244
Пп	0,244

Як видно з наведених розрахунків, найбільше вплинула на норму прибутковості акціонерного капіталу зміна обсягу середнього капіталу. Найменше вплинула на результуючий показник зміна чистого прибутку. Зростання значень інших розглянутих факторів на зміну норми прибутковості акціонерного капіталу впливу не значне.

Завдання 9

Розрахувати темпи зростання і приросту показників виручки від реалізації оподаткованого прибутку, сум податку на прибуток та чистого прибутку за наступними даними:

Таблиця 27 – Вихідні дані

тис. грн.

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Виручка від реалізації	254,2	261,8	264,5	274,9
Оподаткований прибуток	51,3	55,8	69,4	72,3
Податок на прибуток	15,39	16,74	20,82	21,69
Чистий прибуток	35,91	39,06	48,58	50,61

Вирішення

Таблиця 28 – Розрахунок темпів зростання

Показники	Темп росту	Темп приросту
Виручка від реалізації	108,14	8,14
Оподаткований прибуток	140,94	40,94
Податок на прибуток	140,94	40,94
Чистий прибуток	140,94	40,94

Теми для підготовки доповідей

1. Завдання й джерела інформації.
2. Факторний аналіз прибутку.
3. Факторний аналіз показників рентабельності.
4. Система директ-кост як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку.
5. Аналіз резервів збільшення прибутку.

Використані джерела

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз : Навч. посіб.-К.: КНЕУ, 2005.— 592 с.
2. Бочаров В. В. Финансовое моделирование – СПб: Питер, 2000. – 208 с. – (Серия "Краткий курс").
3. Гриньова В. М. Фінанси підприємств: навч. посібн. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко. – Х.: Вид. ХДЕУ, 2001. – 224 с.
4. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко. – Х.: «ІНЖЕК», 2003. – 144 с.
5. Ковалев В. В. Финансовый анализ / В. В. Ковалев. – М: "Финансы и статистика", 1997. – 265 с.
6. Крейнина М. Н. Финансовое состояние предприятия. Методы оценки / М. Н. Крейнина. – М.: ИКЦ "ДИС", 1997. – 224 с.
7. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: учебн. пособ. – 2-е изд., перераб. доп. / Э. И. Крылов, В. М. Власова, И. В. Журавкова. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 608 с.
8. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства: навч. посібн. / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2010. – 300 с.
9. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. – К.: Лібра, 1999. – 336 с.
10. Национальные стандарты бухгалтерского учета // Налоги и бухгалтерский учет. – № 8 (128). – 22 августа 2005 года. – С. 128.
11. Павловська О. В. Фінансовий аналіз: навч. метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
12. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. / Г. В. Савицкая. – Мн.: ООО "Новое знание", 2000 – 668 с.
13. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В. П. Савчук. – К.: "Максимум", 2001. – 600 с.
14. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
15. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібн. – 2-е вид., перероб. і доп. / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
16. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М.: ИНФРА – М, 1999. – 176 с.
17. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять
з дисципліни

“ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ”

*(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«спеціаліст», галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво»
спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит
і для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит)*

Укладач **ПЕТРОВА** Валентина Федорівна

Відповідальний за випуск *А. Є. Ачкасов*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2014, поз. 488М

Підп. до друку 03.11.2014

Друк на ризографі

Тираж 50 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.